

УДК 339.138:658

Саліхова О.Б., д-р екон. наук
провідний науковий співробітник

Бак Г.О., аспірант

Інститут економіки та прогнозування НАН України

РОЛЬ ІНОЗЕМНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНВЕСТИЦІЙНО-ІНОВАЦІЙНІЙ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ, УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сформовано авторський інструментарій оцінки інвестиційно-інноваційної модернізації економіки та ролі іноземних технологій в цьому процесі. Здійснено етапізацію технологічного розвитку Республіки Корея та проаналізовано державні механізми створення підґрунтя ефективної імплементації іноземних технологій. Емпірично встановлено зв'язок трансферу іноземних технологій в Республіці Корея з показниками інвестиційно-інноваційного розвитку країни. Обґрунтована теза, що заходи державної політики щодо залучення іноземних технологій у національну економіку мають відповідати рівню розвитку національних рамкових умов для інновацій і супроводжуватися створенням відповідного макроекономічного оточення через інструменти суміжних політик задля отримання максимального ефекту. Подано рекомендації з підвищення ефективності залучення іноземних технологій у розбудову індустрії України з урахуванням досвіду Республіки Корея. Акцентовано увагу на необхідності враховувати вітчизняні ресурси, етап розвитку національної економіки та глобалізаційні процеси.

Ключові слова: трансфер технологій, технологічні ресурси ТНК, прями іноземні інвестиції, капітальні товари, ліцензії, індустрія, інвестиції, інновації, державна політика.

J E L : D24, F13, F14, F23, F43, O14, O33, O38

Вступ. Успішне, конкурентоспроможне положення країни на світовому ринку залежить від її зусиль із вдосконалення економічної системи та вміння накопичувати і використовувати технологічний потенціал. М.Абрамовіч у роботі "Доганяючи, переганяючи та відстаючи" визначив ключові фактори, що впливають на динаміку економіко-технологічної модернізації різних країн: національна технологічна компетенція; досвід в організації та управлінні великими виробництвами і проектами; наявність розвинених фінансових установ, здатних мобілізувати приплив капіталу для таких проектів; рівень "чесності" різних державних і приватних інститутів і суспільної довіри до них; стабільність державної влади та її ефективність у визначенні правил гри і контролі за їх виконанням [1]. Сукупність цих факторів визначає так звану "соціальну здібність" країни до модернізаційних процесів.

Доповненням цього положення слугує концепція "технологічної спроможності" корейського вченого Л.Кіма, в основі якої лежить теза, що для досягнення країною лідируючих позицій процеси залучення інвестицій, модернізація виробництва і розвиток інновацій мають відбуватися в ній паралельно, а не послідовно [2]. Саме такий підхід корейський уряд поклав в основу розбудови національної індустрії через залучення зарубіжних технологій і спрямування їх у пріоритетні галузі виробництва [3, с. 38]. Це дозволило Республіці Корея за 35 років від початку реформ створити національну високотехнологічну промисловість з високою доданою вартістю і у 1997 р. увійти до кола економічно розвинених країн світу.

Залучення іноземних технологій у модернізаційні процеси економіки як один із шляхів отримання Україною ролі провідної країни світу зазначається й у роботі В.Гейця та В.Семиноженка [4, с. 226], де наголошено на необхідності освоєння технологічного та професійного базису індустрії Заходу через інтенсивний імпорт технологій. Водночас у

нешодавно відкритій В.Гейцем на сторінках журналу "Економіка України" науковій дискусії щодо промислового розвитку України на інноваційних засадах прозвучало, що необхідно, з одного боку, *підтримувати тих, хто здійснює модернізацію*, а з іншого – *...не допустити монополізації присутності іноземних товаровиробників*" [5, с. 12–13].

Постановка проблеми. Зважаючи на це, питання вибору механізмів залучення іноземних технологій в Україну та забезпечення максимального ефекту від їхньої імплементації у національну індустрію набуває дедалі більшої актуальності. Значна частина науковців і експертів переконана, що при започаткуванні відповідних ініціатив "необхідно взяти до уваги досвід та окремі приклади успішних заходів" інших держав [6]. Ми загалом поділяємо таку позицію, проте переконані: *заходи, котрі були запроваджені й мали успіх у певних країнах (у тому числі в Республіці Корея), відповідали рівню розвитку національних рамкових умов для інновацій, досягнутих на той час*, що обумовило готовність і здатність усіх ланок інноваційної системи до реалізації започаткованих ініціатив. Тому періодизація технологічної динаміки Республіки Корея, оцінка місця іноземних технологій в інвестиційно-інноваційній модернізації економіки на відповідних етапах, а також визначення комплементарних інструментів державного адміністрування цим процесом є необхідним підґрунтям для адекватної репродукції успішного досвіду Республіки Корея в Україні.

Як зазначили фахівці ОЕСР, "Корея впродовж останніх декількох десятиліть демонструвала винятково добру модель індустріалізації, наздоганяючи провідні економіки світу, спровокувавши хвилі модернізації задля досягнення світового лідерства в окремих високотехнологічних галузях... Цей успіх має небагато аналогів у сучасному світі" [7, с. 13]. Тому увага широкого кола дослідників зосереджена на з'ясуванні причин цього феномену. У роботі "Від технологічного навчання до інновацій" Л.Кім визначив особливості державної політики та соціально-культурного середовища як підґрунтя технологічного розвитку країни і зазначив, що передумовою успіху стали "прямі та непрямі заходи, такі як промислова, торговельна, науково-технологічна політика, а також регулювання потоків іноземних технологій" [2, с. 94]. Тезу про значну роль державних механізмів впливу на інвестиційно-інноваційні процеси в економіці Республіки Корея поділяють Ч.Кім та Ч.Ан [8, 9]. У дослідженнях залучення іноземних технологій у розбудову корейської індустрії широко висвітлено питання іноземних інвестицій [10, 11], але значно менше уваги приділено альтернативним каналам трансферу технологій та їх впливу на розвиток індустрії [12, 13].

Оцінка зв'язку імпорту технологій з інвестиційно-інноваційними процесами в економіці Республіки Корея у контексті її технологічного розвитку, а також аналіз інструментів політики різних держав, котра скеровувала цей процес, дотепер залишилися на периферії наукового пошуку, що й обумовило **мету** нашого дослідження. Її досягнення дозволить розширити наукове розуміння чинників успіху Республіки Корея та сформулювати адекватні рекомендації щодо репродукції цього досвіду в Україні.

Основні результати дослідження. Оскільки частка ТНК у створенні та виробництві інновацій становить 80% [14], можна твердити, що міжнародні корпорації володіють більшістю технологій, які продукуються у світі, й контролюють їх, а отже, імпорт іноземних технологій переважно означає залучення технологічних ресурсів ТНК у національну економіку. Тому, на наш погляд, здатність уряду ефективно співпрацювати з ТНК, розуміючи їхні стратегії та можливі наслідки присутності для економіки, науково-технологічного та інноваційного розвитку, обумовлює вибір національної стратегії індустріалізації та інструментів її реалізації. Керівництво Республіки Корея надало перевагу стратегії автономії від прямих іноземних інвестицій ТНК. Наше дослідження – це фактично емпірична перевірка дієвості такої політики та наслідків її реалізації.

Спираючись на періодизацію розбудови високотехнологічної індустрії Республіки Корея, запропоновану в роботі одного з авторів цієї статті (асиміляція імпортованих технологій у 1960–1970-і роки, інновації для виробничої діяльності у 1980–1990-і роки, керування та маршрутизація інновацій з 2000-х років) [15, с. 190–193], та зважаючи на аналіз процесів інвестиційно-інноваційної модернізації економіки, зазначені

етапи розглядаються нами з точки зору тенденцій валового нагромадження основного капіталу та становлення національного технологічного потенціалу, тому характеризуються як стадії:

- 1) технологічного навчання;
- 2) технологічного наздоганяння;
- 3) креативних технологічних інновацій.

Виявлення характерних особливостей зазначених етапів вимагає формування відповідного інструментарію дослідження.

У роботі [16] подано авторську інтерпретацію категорії "технологічні ресурси ТНК" та основні канали їх залучення на базі відомостей щодо носіїв технологій та їхніх міжнародних потоків, визначених Керівництвом зі складання балансу платежів за технологією ОЕСР [17, с. 15].

Технологічні ресурси ТНК – це сукупність усіх носіїв технологій, як-от: кваліфікований персонал, охоронні документи на об'єкти інтелектуальної власності та засоби виробництва, що використовуються корпорацією задля підвищення ефективності її бізнес-процесу в умовах глобалізації та чинять вплив на інвестиційно-інноваційні процеси в економіці приймаючої їх країни. Серед основних каналів залучення є: 1) прямі іноземні інвестиції (ПІІ); 2) імпорт засобів виробництва, тобто капітальних товарів (Ім_КТ); 3) імпорт патентів та ліцензій (Ім_Т)¹.

Як індикатор **інвестиційної модернізації економіки країни** обрано **валове нагромадження основного капіталу (ВНОК)**, зважене на ВВП, оскільки показник ВНОК характеризує вкладання коштів в об'єкти основного капіталу (придбання основних фондів, значні покращення виробничих і невиробничих матеріальних активів, передачу прав власності на нематеріальні активи) для використання його у виробництві та створення нового доходу.

Для оцінки місця іноземних технологій (залучених за різними каналами) в процесі інвестиційної модернізації економіки країни ми пропонуємо застосовувати такі показники:

- ✓ **Ім_КТ/ВНОК**,
- ✓ **Ім_Т/ВНОК**;
- ✓ **ПІІ/ВНОК**.

Для характеристики **інноваційної модернізації економіки країни** обрано показники:

- ✓ частка доданої вартості переробної промисловості у ВВП (**ДВ_ПІІ/ВВП**);
- ✓ додана вартість переробної промисловості на душу населення (**ДВ_ПІІ на душу населення**).

Використання величини доданої вартості у переробній промисловості як показника інноваційності обумовлено таким.

1. У результаті виявлення характерних особливостей виробників та експортерів високотехнологічних товарів нами було емпірично доведено, що *частка доданої вартості у виручці від реалізації продукції підприємства* є ознакою його ефективності і важливим критерієм, що вирізняє високотехнологічних виробників – основних учасників інноваційних процесів [15, с. 163].

2. Експертами Bloomberg при розрахунку Глобального індексу інновацій (Global Innovation Index) використовується показник *виробничі потужності* (manufacturing capability) [18]. Відповідно до методології зазначеної агенції показник "manufacturing capability" – це створена додана вартість переробної промисловості на душу населення. До 2015 р. у звітах Bloomberg цей показник подавався як внесок переробної промисловості в економічне зростання і розраховувався як відсоток доданої вартості переробної промисловості у ВВП.

Наведені вище показники були розраховані нами для Республіки Корея на базі даних Світового банку, даних ООН зі статистики торгівлі товарами, а також даних Статистичного офісу Республіки Корея.

¹ Відповідає показнику "виплати за використання інтелектуальної власності" (Charges for the use of intellectual property, payments), що використовує Світовий банк, або "рояліті та ліцензійні послуги", що використовує Національний банк України.

Виявлено, що середньорічні темпи зростання індикаторів інвестиційно-інноваційної модернізації Республіки Корея мають чітку диференціацію, залежно від визначених етапів технологічного розвитку (рис. 1). Відповідно до авторських розрахунків, на етапі технологічного навчання середньорічний темп зростання ВНОК становив 17,4%, ДВ_ПП – 18,5% при зростанні ВВП на 9,7%. У період технологічного наздоганяння темпи зростання ВНОК та ДВ_ПП уповільнилися майже удвічі, проте залишалися ще на дуже високому рівні – 7,2 і 9,1% відповідно при щорічному зростанні ВВП на 7,6%.

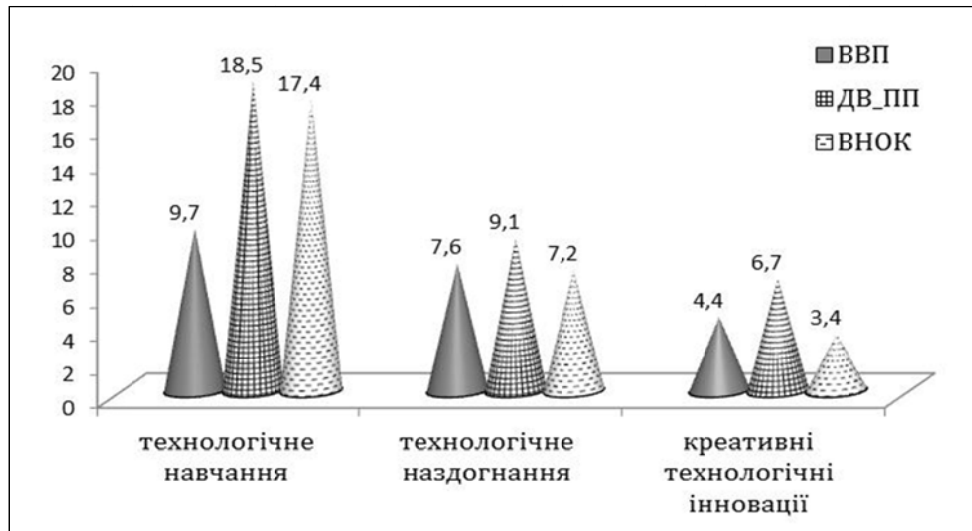

Рис. 1. Середньорічні темпи зростання показників інвестиційно-інноваційної модернізації Республіки Корея на етапах технологічного розвитку, %

Джерело: складено авторами за даними Світового банку.

Фаза креативних технологічних інновацій, що розпочалася у 2000 р., характеризується зменшенням темпів ВНОК до 3,4% на рік, при цьому показник ДВ_ПП додавав щорічно 6,7%, при темпах зростання ВВП на рівні 4,4%.

Виявлені емпірично особливості інвестиційно-інноваційних процесів на етапах технологічного розвитку Республіка Корея співпадають з періодизацією розбудови її високотехнологічної індустрії, поданої у [15, с. 190–193].

На базі авторського інструментарію оцінки місця іноземних технологій (залучених за різними каналами) в інвестиційній модернізації економіки країни було розраховано відповідні показники для 50-річного періоду технологічного розвитку Республіки Корея (рис. 2).

Для виявлення зв'язку між різними формами міжнародного трансферу технологій і показниками інвестиційно-інноваційної динаміки Республіки Корея протягом 1962–2013 рр. у роботі здійснено кореляційно-регресійний аналіз. Отримані результати свідчать, що імпорт уречевлених та неуречевлених технологій має дуже щільний зв'язок з модернізаційними процесами в економіці країни. Незважаючи на те, що Республіка Корея реалізувала автономну від ПП ТНК стратегію, динаміка ПП на 50-річному періоді також продемонструвала деякий зв'язок із ВНОК та ДВ_ПП (рис. 3).

Для з'ясування особливостей етапів технологічного розвитку Республіки Корея нами було здійснено кореляційно-регресійний аналіз досліджуваних показників на кожному з них (результати подано у табл. 1).

Отримані результати підтвердили, що в цілому інвестиційні та інноваційні процеси дуже взаємопов'язані, адже має місце щільний зв'язок між цими показниками на всіх етапах (R^2 на рівні 0,9). Високу кореляцію з ними демонструє імпорт капітальних товарів.

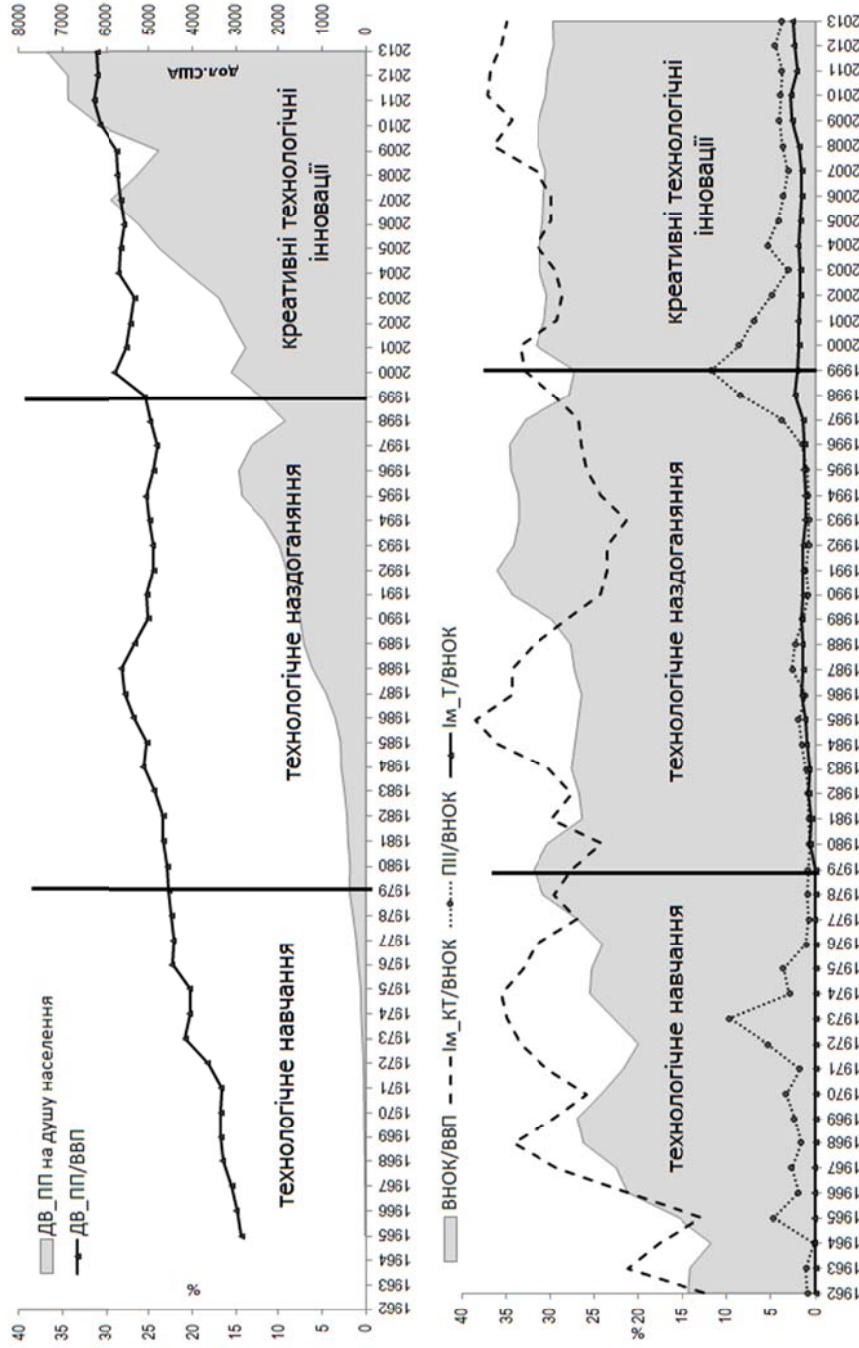

Рис. 2. Динаміка залучення іноземних технологій та інвестиційно-інноваційна модернізація економіки Республіки Корея

Джерело: розрахунки авторів за даними World Bank "World Development Indicators" та UN Comtrade Database.

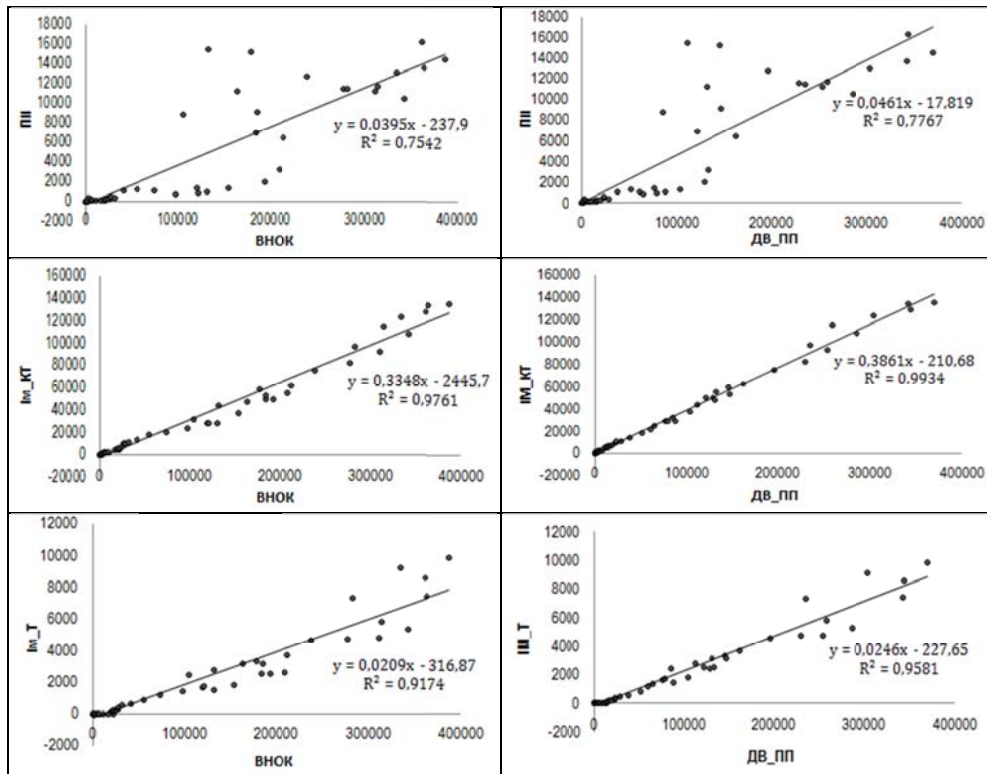

Рис. 3. Кореляційний зв'язок між залученням іноземних технологій та показниками інвестиційно-інноваційної модернізації економіки Республіки Корея

Джерело: розрахунки автора за даними World Bank: [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.worldbank.org>.

Таблиця 1

Значення коефіцієнтів кореляції (R²) показників інноваційно-інвестиційної модернізації економіки Республіки Корея у відповідні періоди

		ПІІ	Ім_Т	ВНОК	ДВ_ПІІ
Технологічне навчання 1960–70-ті роки	Ім_КТ	0,547	0,642	0,996	0,994
	ПІІ		0,204	0,403	0,448
	Ім_Т			0,660	0,647
	ВНОК				0,994
Технологічне наздоганяння 1980–90-ті роки	Ім_КТ	0,565	0,961	0,980	0,992
	ПІІ		0,497	0,431	0,549
	Ім_Т			0,928	0,967
	ВНОК				0,985
Креативні технологічні інновації 2000-ті роки	Ім_КТ	0,519	0,911	0,974	0,981
	ПІІ		<u>0,656</u>	0,428	0,527
	Ім_Т			0,858	0,904
	ВНОК				0,984

Джерело: розрахунки авторів за даними World Bank: [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.worldbank.org>.

Період технологічного навчання Республіки Корея характеризується домінуванням іноземних інвестиційних товарів у розбудові національного виробничого потенціалу та створенні доданої вартості (коефіцієнти кореляції Ім_КТ з ВНОК і ДВ_ПІІ становлять відповідно 0,996 та 0,994), тоді як ПІІ та Ім_Т демонструють слабкий зв'язок.

У процесі технологічного наздоганяння роль імпорту патентів і ліцензій зростає, про що свідчить щільний зв'язок показника Im_T з ВНОК та ДВ_ПП. На цьому етапі імпорт капітальних товарів й об'єктів інтелектуальної власності почали сильно корелювати. Це означає, що сформований на першому етапі потенціал уже був здатний забезпечити ефективну імплементацію нових технологій у виробництво, адаптуючи їх до місцевих умов.

Тенденції періоду технологічного наздоганяння збереглися при переході до етапу креативних технологічних інновацій. Динаміка ПП не мала значного впливу на інвестиційно-інноваційні процеси (R^2 на рівні 0,4–0,5). Проте показник ПП почав щільніше корелювати з імпортом патентів та ліцензій, що свідчить про посилення ролі іноземних інвесторів у виробничих секторах економіки Республіки Корея та передачі їм передових технологій.

Аби з'ясувати детермінанти визначених зв'язків й обґрунтувати їх, ми дослідили заходи державної політики, запроваджені на кожному з етапів.

Етап 1. Технологічне навчання

Перші кроки розбудови національної індустрії Р.Корея розпочалися на тлі повної відсутності внутрішніх накопичень [19]. На початку 1960-х років іноземний капітал надходив у формі зовнішніх запозичень. Уряд країни мав сформувати таку економічну систему, яка дозволила б погасити зовнішній борг, забезпечити подальше залучення капіталу та економічне зростання країни. Допомогою в цьому, як зазначалося у роботі [15], стала розроблена експертами USAID довгострокова (на 20 років) програма розвитку економіки Республіки Корея, реалізація якої розпочалася з 1962 р.

У першу п'ятирічку (1962–1966 рр.)² уряд орієнтувався на формування самодостатньої структури промисловості, що створило величезний попит на нові технології, який жодним чином не міг бути задоволений внутрішніми ресурсами, адже у 1960 р. у Республіці Корея було лише два державні інститути з наукових досліджень і технологічного розвитку: НДІ національної оборони і Корейський інститут досліджень з атомної енергії. При цьому витрати на дослідження і розробки (ДіР) становили 4 млн дол. (1963 р.); кількість дослідників – 2 962 осіб (1964 р.) [15]. Така ситуація, на наш погляд, обумовила позицію уряду Республіки Корея щодо необхідності залучення іноземних технологій та розвитку абсорбційної здатності країни для їх освоєння і відтворення. Потреба в цьому зросла з початком другого п'ятирічного плану (1967–1971 рр.), який мав збільшити самостійність економіки через розбудову підприємств хімічної, металургійної, машинобудівної галузей. Як зазначено у роботі [9], "несподіваний перехід до більш інтенсивного промислового розвитку був викликаний необхідністю модернізації структури промисловості з метою обігнати конкурентів, які володіють достатніми трудовими ресурсами, а також для зміцнення оборонного потенціалу після скорочення на одну третину військ США, розміщених у Республіці Корея".

Локомотивами інвестиційно-інноваційного розвитку Республіки Корея стали приватні конгломерати (чеболі), які отримали широкий спектр субсидій і привілеїв. Причина ставки на чеболі у форсованій модернізації очевидна: зважаючи на дефіцитні ринки капіталу, кваліфіковану робочу силу, технології, нерозвинену інфраструктуру, лише великі диверсифіковані фірми могли взяти на себе витрати та ризики впровадження дуже складних технологій, їхнього подальшого розвитку за допомогою власних ДіР, створення потужностей світового рівня, а також власних брендів і мереж збуту. Позиція уряду щодо підтримки чеболів, недопущення ТНК у національну індустрію та запровадження відповідної обмежувальної політики пояснюється тим, що на початку 1960-х рр. іноземні корпорації розглядалися багатьма корейцями як загроза увічнення економічної і технологічної залежності, що посилює асиметричні відносини між промислово розвиненими країнами і країнами, що розвиваються [3].

² Аналіз окремих аспектів реалізації п'ятирічних планів розбудови індустрії Республіки Корея спирається на відомості, подані у роботах [7, 8, 11, 12, 18, 19, 20].

Засади інвестиційної політики Республіки Корея викладені у Законі про залучення іноземного капіталу 1966 р.³ [11, с. 15]. Відповідно до положень закону уряд регулював ПІ шляхом нав'язування різних обмежень на участь у статутному капіталі. Зокрема, придбання контрольних пакетів акцій для іноземних компаній дозволяли за умов надання унікальних технологій чи просування експорту в міжнародні інтегровані види діяльності. Уряд втручався в основні технологічні контракти, висуваючи вимоги до залучення внутрішнього компонента та максимізації чисельності вітчизняних спеціалістів в інжинірингових контрактах ТНК задля того, щоб розвивати власні технологічні процеси. Проте у 1973 р. ним було започатковано диференційовані заходи з доступу іноземного капіталу у промисловість – його участь у хімічному виробництві та електроніці дозволялася на рівні 50%. Ці заходи сприяли деякому зростанню частки ПІ у ВНОК у 1973 р. (рис. 2).

Придбання ліцензій на використання іноземних технологій також жорстко обмежувалося Законом 1966 р. і було сфокусовано на задоволенні потреб стратегічних галузей. Уряд встановив, що сплата роялті не повинна перевищувати 3% обсягу продажів, а перший внесок має бути не меншим, ніж 30 тис. дол. При цьому строк дії контракту – не менше трьох років. Контракти на придбання ліцензій на іноземні технології контролювалися Міністерством фінансів. Наприкінці етапу технологічного навчання у 1979 р. процедуру та умови придбання ліцензій спростили. Контракти ухвалювалися, якщо: строк дії ліцензії не перевищує 10 років; поточні ліцензійні платежі від прибутку, отримані в результаті реалізації продукції, не перевищують 10%; загальна сума виплат на ліцензію не перевищує 100 млн дол. [21, с. 121].

Оскільки ПІ та ліцензійні контракти були обмежені, головним каналом залучення технологій став імпорт капітальних товарів і заводів "під ключ". Контракти на OEM-виробництво⁴ зіграли найбільш значну роль на етапі технологічного навчання. Ця форма залучення іноземних технологій ТНК відкрила можливість для роботи з іноземними контрагентами, які забезпечили корейські фірми всім необхідним, – починаючи від дизайну продукту і матеріалів, до контролю якості в кінці виробництва. У 1966 р. з метою стимулювання експортоорієнтованих виробництв уряд надав необмежений і безмитний доступ до імпортованих товарів промислового призначення і одночасно започаткував низку привілеїв для експортерів: якщо показники компанії відповідали встановленим цільовим індикаторам для експорту, вони отримували субсидії від держави [9].

Головним постачальником засобів виробництва на корейський ринок була Японія – на неї припадало майже половина імпорту цієї категорії товарів (табл. 2).

Відповідно до табл. 2 домінування імпорту капітальних товарів свідчить про те, що уряд Республіки Корея зробив ставку на економічне зростання інвестиційно орієнтованого типу.

Усвідомлюючи важливу роль у цьому процесі національного інноваційного потенціалу як запоруки абсорбційної здатності країни, уряд поставив такі завдання: 1) формування адміністративної та правової бази для розвитку національної науки і техніки (НіТ); 2) створення технологічної інфраструктури; 3) сприяння розвитку кваліфікованої робочої сили; 4) спрощення процедури імпорту іноземної технології [8, с. 332].

На виконання першого завдання у 1967 р. створено Міністерство науки і технологій (MOST) та ухвалено "Закон про стимулювання науки і техніки".

Розбудова технологічної інфраструктури почалася у 1962 р. заснуванням Корейського науково-технологічного інформаційного центру. Орієнтація на розбудову важкої та хімічної промисловості з середини 1970-х рр. збільшила потребу в спеціалізованих науково-дослідних інститутах. Уряд ініціював створення низки фінансованих

³ У його основі – Закон про заохочення іноземних інвестицій від 1 січня 1960 р.; Закон щодо гарантій платежів за іноземними позиками від 1962 р.; Закон, що передбачав спеціальні заходи щодо ввезення засобів виробництва на основі довгострокової угоди 1962 р.

⁴ Корейські компанії ставали продуцентами оригінального обладнання ТНК – розробника цього продукту і утримувача торгової марки.

з бюджету галузевих НДІ [7, с. 173]⁵. На кінець 1970-х років їх було 27. Основна функція державних НДІ полягала у розробці промислових технологій, що сприяли освоєнню нової продукції і процесів, адаптації та асиміляції імпортованих технологій.

Таблиця 2

Залучення зарубіжних технологій у Республіку Корея за основними каналами, млн дол.

Джерело	Технологічне навчання				Технологічне наздоганяння			
	1962–1966	1967–1971	1972–1976	1977–1981	1982–1986	1987–1991	1992–1996	1997–2001
ППІ								
Японія	83	897	6271	3009	8762	2121,7	1549,0	5765,6
США	250	953	1350	2357	5816	1467,4	2548,6	16701,0
Усі інші	121	336	1173	1840	3096	2046,9	4308,1	35449,4
Всього	454	2186	8794	7206	1767,7	5636,0	8405,7	57916,1
Іноземне ліцензування								
Японія	-	50	587	1398	3237	1383,6	2437,0	2449,0
США	0,6	78	213	1592	6027	2121,9	3687,5	7724,0
Усі інші	0,2	35	166	1524	2585	8539	1193,3	3021,0
Всього	0,8	163	966	4514	1184,9	4359,4	7317,8	13194,0
Імпорт капітальних товарів								
Японія	148	1292	4423	14269	20673	54641	80775	76046
США	75	472	1973	6219	12434	33098	64681	74697
Усі інші	93	777	2445	7490	17871	33213	75387	101291
Всього	316	2541	8841	27978	50978	120952	220843	252034

Джерело: складено авторами за даними KOSTAT: [Електронний ресурс]. – Доступний з : www.kostat.go.kr/eng.

Кадрова політика з перших років реформ була пріоритетною [20]. Технологічна освіта на рівні коледжу була зміцнена і розширена для задоволення зростаючого попиту на інженерів і вчених у промисловості та науці. Уряд значно розширив кількість випускників університетів з особливим акцентом у таких сферах, як машинобудування та електроніка. У 1971 р. було створено Корейський провідний інститут науки і технологій для підготовки інженерів світового класу. Разом зі зміцненням науково-інженерної освіти на університетському рівні уряд активізував свої зусилля, спрямовані на професійне навчання. У 1973 р. було ухвалено закон "Про Національну систему технічних кваліфікацій", а у 1974 р. – "Спеціальний закон про професійну підготовку", що змусив фірми, де працюють 500 або більше співробітників, забезпечити підвищення кваліфікації своїх працівників.

Відповідно до наших розрахунків за 20 років від початку реформ і реалізації зазначених вище заходів інвестиційно-інноваційна модернізація економіки мала такі наслідки: частка ВНОК у ВВП зросла з 14 до 32%, ДВ_ПП/ВВП – з 14 до 25%, додана вартість на 1 душу населення – з 1,4 тис. дол. до 38 тис. дол. Передумовою такої тенденції стало середньорічне збільшення імпорту капітальних товарів на 30%. У 1974 р. показник Ім_КТ/ВНОК досяг максимального – 35,5% (у 1962 р. – 12%). ППІ та ліцензії відповідно становили 0,9 та 0,01% у ВНОК і по завершенні етапу майже не змінили свої позиції, що свідчить про чітке дотримання урядом обраної автономної стратегії.

Етап 2. Технологічне наздоганяння

Політика лібералізації, започаткована у 1980-х рр. корейським урядом, зумовила істотну зміну державної політики щодо механізмів залучення технологій.

У 1984 р. було розширено межі для ППІ [11, с. 21]. Дії уряду були спрямовані на активізацію інвестиційно-інноваційної діяльності. Для того щоб стимулювати розвиток передових виробництв через забезпечення приватних підприємств венчурним капіталом, які реалізують високотехнологічні проекти, було засновано Корейську корпорацію технологічного розвитку. Новий уряд ухвалив низку законів щодо підтримки спе-

⁵ Це неурядові, некомерційні, приватні науково-дослідні організації, фінансування яких залежить від уряду. Вони отримали назву GRI's (Government-supported Research Institutes).

ціалізованих НДІ з метою сприяння подальшому технологічному вдосконаленню. Задля ефективного використання потенціалу шістнадцяти державних НДІ їх було об'єднано в дев'ять інститутів, підпорядкованих MOST. У 1984 р. з метою підтримки майбутніх вчених вищої кваліфікації був заснований Корейський інститут технологій. Відкрилися наукові містечка Тедук і Поханського інституту науки і техніки, що свідчило про *зміщення центру з підтримки досліджень, орієнтованих на поточні потреби промисловості, що мали місце на етапі технологічного навчання, до формування підґрунтя для довгострокового розвитку науки і техніки.* З середини 1980-х років науково-технологічна політика почала менше ув'язуватися з промисловою.

У рамках реалізації фінансової політики держава започаткувала низку нових ініціатив. Цільове фінансування окремих галузей змінилося політикою стимулювання модернізації основних засобів загалом у промисловості, незалежно від сфери виробничої діяльності господарюючих суб'єктів. Якщо на першому етапі існувала практика складання списків одержувачів цільових кредитів від Національного інвестиційного фонду (з 1982 р. на рівні ставок за кредитами банків), то з початком другого етапу такі кредити могло отримати будь-яке підприємство.

З другої половини 1980-х рр. уряд активніше сприяв інвестиційно-інноваційним процесам та технологічному розвитку індустрії. Було запроваджено податкові стимули для високотехнологічного бізнесу – звільнення / пільгове оподаткування в перші шість років від заснування; надавалися пільги з податку на приріст капіталу для венчурних інвесторів у середній і малий бізнес. Протягом 1994–1997 рр. було запроваджено податкові стимули для ДіР, що сприяло технологічним інноваціям у промисловості.

Наприкінці 1990-х рр. після світової фінансової кризи Республіка Корея почала активніше залучати іноземний капітал [10]. Було ухвалено "Закон про заохочення іноземних інвестицій" (1998 р.), в основу якого покладено такі принципи: доступ іноземних інвесторів майже в усі сфери бізнесу та повідомний (а не дозвільний) порядок доступу на ринок країни. Закон мав забезпечити іноземним інвесторам вигідні стимули: податкові пільги та знижки, фінансову підтримку працевлаштування та навчання, грошові гранти на ДіР, а також виключення або скорочення лізингових витрат на землю для будівництва заводів і бізнес-операцій протягом певного періоду. З метою покращення інвестиційного клімату та залучення значних іноземних інвестицій новий законодавчий акт започаткував створення в Республіці Корея так званих "зон іноземних інвестицій". Згідно із Законом 1998 р. у таких зонах іноземним компаніям надаються особливі умови для ведення бізнесу, враховуючи податкові пільги, послаблення адміністративного регулювання, зниження орендної плати, а в деяких випадках – повне звільнення від цих видів платежів.

У 1996 р. була змінена схема фінансування наукових досліджень: кошторисну схему інституційного фінансування змінила нова проектно-орієнтована система, а фонди стали розподілятися на основі контрактів на проведення досліджень.

Успішна реалізація етапу технологічного наздоганяння, на якому відбулася модернізація науково-технологічного та промислового потенціалу через стимулювання вітчизняних інновацій і селективне використання іноземних технологій, дозволила країні перейти на вищий щабель технологічного розвитку. Цей період характеризується: 1) орієнтацією національного науково-технологічного доробку на трансформаційні процеси в індустрії з поступовим зменшенням залежності від іноземних технологій завдяки запровадженню національних програм ДіР; 2) створенням галузевих НДІ, спрямованих на розробки стратегічних технологій як бази подальшого розвитку; 3) розширенням механізмів стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств і розбудови потужностей приватних ДіР; 4) зростанням якості людських ресурсів; 5) активізацією державно-приватного партнерства; 6) національним консенсусом щодо доцільності залучення ПП ТНК після азійської фінансової кризи. В процесі реалізації другого етапу частка ВНОК у ВВП сягала 34–36% (1990–1996 рр.) при домінуванні імпортованих засобів виробництва у ВНОК (на рівні 33%) і значному зростанні питомої ваги ПП до 12% та ліцензій до 2%. Створена переробною промисловістю додана вартість становила 23% ВВП.

Етап 3. Креативні технологічні інновації

На початку етапу запроваджено нову економічну парадигму Республіки Кореї, а в 2013 р. ухвалено План дій з розбудови креативної економіки [22, с. 7–8], що базується на створенні сприятливого економічного середовища для: започаткування власного бізнесу і забезпечення гарантій захисту креативної діяльності; підтримки розробок інноваційних технологій; залучення міжнародних фахівців та іноземних висококваліфікованих робітників; зміцнення міжнародного співробітництва за допомогою науково-технічних розробок та інформаційно-комунікаційних технологій; залучення іноземних інвесторів у створення високотехнологічних виробництв на території країни.

Для посилення інвестиційно-інноваційних процесів в економіці та їх фокусування на вирішенні пріоритетних завдань нового етапу у 2005 р. було ухвалено Стратегію інноваційного розвитку промисловості до 2015 р.⁶, яка визначила національні індустрії, що мають стати найпотужнішими у світі: напівпровідники та суднобудування, автомобілебудування та нафтохімія, цифрова електроніка, виробництво сталі, машинного обладнання. Для забезпечення успіху реалізації Стратегії у 2008 р. було затверджено Базовий план розвитку науки і технологій під назвою "Ініціатива 577". Цифра 577 означає, що за п'ять років сім ключових технологічних сфер (у них визначено 39 конкретних цілей) перетворять Республіку Корея на сьому найпотужнішу науково-технологічну державу світу.

Реалізація зазначених вище настанов передбачає використання як національного потенціалу, так і технологічних ресурсів ТНК, задля чого створюється сприятливий інвестиційний клімат [23]. У 2013 р. було ухвалено поправки до "Закону про заохочення іноземних інвестицій". На етапі креативних технологічних інновацій уряд поставив завдання спрямувати ПІІ у посилення національного виробничого та дослідницького потенціалу [10].

Для іноземних інвесторів, зокрема, для ПІІ у проекти, що мають статус високотехнологічного⁷, запроваджено податкові канікули (п'ять років – 100%; два роки – 50%); надання землі в лізинг під промислові об'єкти; надання фінансової підтримки на цілі найму працівників та їх навчання.

Для ПІІ (у зонах іноземних інвестицій) у розмірі щонайменше 30 млн дол., що спрямовані на розбудову корейської промисловості (зокрема, створення нових заводів), а також ПІІ обсягом щонайменше 5 млн дол. у створення потужностей для здійснення ДіР у сфері високих технологій, де у ДіР буде задіяно щонайменше 10 осіб, уряд встановив податкові канікули (три роки – 100%; два роки – 50%); надання землі в оренду; допомогу у створенні базової інфраструктури; надання фінансової підтримки на цілі найму працівників та їх навчання.

Також для іноземних інвесторів запроваджено грошові гранти для реалізації проєктів, що сприяють розбудові національних високотехнологічних виробництв або виробництв проміжних товарів для них за умови, якщо ПІІ становлять щонайменше 30 млн дол. і спрямовані у нові виробничі потужності, та 5 млн дол. – у створення потужностей для здійснення ДіР і нових робочих місць для щонайменше 20 науковців.

Грошові гранти можуть бути використані на: найм працівників та їх навчання; купівлю землі та її оренду; покриття витрат на будівництво; покриття витрат на створення базової виробничої інфраструктури; придбання капітальних і проміжних товарів ДіР.

Для збільшення ефективності галузевих НДІ, фінансованих з бюджету, ці установи були наділені правом незалежного прийняття рішення стосовно робочих моментів, управління, (у т.ч. щодо співпраці з ТНК) та організаційної структури, відповідно до ухвалення урядом країни нового закону, що визначає порядок створення, діяльності та розвитку дослідних інститутів, фінансованих урядом. Нова система управління та координування НДІ покладена на дослідницькі ради.

З метою стимулювання репатріації бізнесу та виробничих потужностей уряд Республіки Корея ініціював надання пільг з податку на доходи для організацій, які припиняють

⁶ Докладніше розглянуто у роботі [15].

⁷ Бізнес, що віднесено до категорії високотехнологічного, або бізнес, пов'язаний із сервісним обслуговуванням високотехнологічних промислових підприємств.

діяльність за кордоном і організують бізнес на території країни. Одночасно для залучення іноземних спеціалістів і висококваліфікованих робітників задля створення креативних технологічних інновацій ним була започаткована система видачі підприємницьких віз.

На цьому етапі відбулася зміна засад фінансового стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів в економіці – акценти зміщено у бік венчурного капіталу для потреб приватних підприємців, зокрема, надання фінансової допомоги для відкриття власного бізнесу з креативними ідеями [22, с. 20]. Запроваджено систему безпеки для венчурного бізнесу, що знижує його фінансові ризики у випадку банкрутства. Концепція фінансової підтримки уряду Республіки Корея трансформувалася зі звичайного кредитування стратегічних галузей в активну інвестиційну політику, спрямовану на розвиток креативної економіки. Для сприяння цьому було створено науково-виробничий комплекс та інформаційний центр "Технопарк" – спеціальну зону для венчурних компаній. Уряд почав реалізовувати політику повної фінансової підтримки: якщо хоча б одна людина є власником венчурної фірми, держава фінансує проведення ДіР і бере на себе витрати, пов'язані з оплатою орендованих приміщень. Поряд із тим зазнала змін політика захисту інноваційних ідей: за допомогою патентного права було посилено захист інтелектуальної власності, отриманої з-за кордону. У разі виникнення спорів щодо інтелектуальної власності за межами країни уряд забезпечує венчурні підприємства всією необхідною інформацією та надає юридичну допомогу.

Як показало дослідження, протягом 2000–2013 рр. частка ВНОК у ВВП залишалася незмінною на рівні 30–31% (рис. 1), що свідчить про усталену на початок етапу структуру економіки Республіки Корея, де у промисловому секторі домінують суднобудування, виробництво сталі, автомобілів, двигунів, автозапчастин і напівпровідників, котрі визначають загальну економічну динаміку. Водночас частка ДВ_ПП у ВВП зросла до 28%, що свідчить про збільшення ефективності національного виробництва. Іноземні технології у процесі інноваційно-інвестиційного розвитку країни продовжують відігравати значну роль – внесок імпортованих капітальних товарів у 2013 р. становив 35% у ВНОК. Незважаючи на зусилля уряду із залучення ПІІ та збільшення їх обсягів, вони й дотепер не впливають на ВНОК. Їхня частка у 2003 р. скоротилася до 3% і протягом останніх 10 років залишається майже незмінною. При цьому ліцензії за підсумками 2013 р. сягнули максимального значення з 1962 р. – 2,5% ВНОК.

Нами було агреговано зазначені вище та інші заходи державної політики щодо залучення іноземних технологій у національну економіку із заходами політики науково-технологічної та інноваційної, освітньої та кадрової макроекономічної тощо⁸ на етапах технологічного розвитку Республіки Корея та встановлено ті, що, на наш погляд, мали найбільший вплив на ефективність імплементації (табл. 3). Запровадження урядом країни зазначених заходів спирається на наявний потенціал для технологічних інновацій, зокрема, реальні масштаби витрат на ДіР і чисельність дослідників, що обумовлює абсорбційну здатність економіки до освоєння нових технологій та ефективність започаткованих ініціатив.

Висновки та рекомендації. Аналіз корейського досвіду розбудови національної індустрії через залучення технологічних ресурсів ТНК дозволив зробити такі висновки та рекомендації для України.

1. Запорукою успішної інтеграції технологічних ресурсів ТНК в інвестиційно-інноваційні процеси стали рішучі дії сильного, авторитарного уряду, спрямовані на формування та реалізацію прагматичної довгострокової стратегії економічного розвитку, в рамках якої розбудова національної індустрії відбувалася на базі чітко визначених пріоритетів, необхідних для їх досягнення ресурсів і джерел їх отримання. Встановлені орієнтири не змінювалися зі зміною уряду. Результативність стратегії обумовили: селективний підхід у виборі каналів залучення технологій; спонукальні дії уряду щодо експортної орієнтації; цілеспрямована промислова політика; формування науково-технологічного та кадрового потенціалу.

⁸ Аналіз робіт [7, 8, 11, 12, 18, 19, 21] дозволив виявити заходи різної політики, що реалізовувалися у Республіці Корея.

Таблиця 3

Заходи державної політики щодо залучення іноземних технологій та суміжні ініціативи, що посилюють їх ефективність, на етапах технологічного розвитку Республіки Корея

	Технологічне навчання		Технологічне надозагання	Креативні технологічні інновації
	на початку	наприкінці		
<i>Заходи із залучення іноземних технологій</i>	Обмеження на ПІІ та придбання ліцензії. Лібералізація імпорту капітальних товарів для експортних виробництв	Послаблення вимог до ліцензійних угод, спрощення процедури їх укладання. Диверсифікація ПІІ (дозвіл на 50% статут. капіталу) у пріоритетних галузях	Зняття обмежень на придбання ліцензій. Доступ ПІІ майже в усі сфери бізнесу (наприкладі етапу). Зміна процедури доступу ПІІ з дозвільної на повідомну. Запровадження зон іноземних інвестицій	Розширення стимулів для ПІІ у нові високотехнологічні проекти. Заохочення ПІІ у зони іноземних інвестицій. Надання грошових грантів для створення нових виробничих потужностей у високотехнологічній сфері та потужностей для здійснення ДІР
ДІР/ВВП	0,24-0,37%	0,37-0,56%	0,56-2,39%	2,39-4,15%
Дослідників на 10 тис. нас.	1-2	2-5	5-28	28-66
<i>Науково-технологічна та інноваційна політика</i>	Заснування MOST; ухвалення законів про: розвиток науки і техніки; розвиток технологій; сприяння розвитку інженерних послуг; структуру державних капіталовкладень у наукові інститути). Заснування галузевих НДІ, фінансованих державою		Спеціальний закон про наукові та технологічні інновації. Реорганізація державних НДІ. Започаткування проектної фінансування. Фінансові й податкові пільги приватним ДІР. Стимулювання університетських ДІР. Створення промислових центрів ДІР.	Ухвалення Рамкового закону про НІТ. Надання незалежності державним НДІ. Ухвалення Базового плану розвитку НІТ. Реструктуризація системи адміністрування розвитком НІТ. Створення Національної комісії з питань НІТ
<i>Освітня та кадровая політика</i>	Розбудова інженерної освіти. Ухвалення законів про: працю у сфері науки і техніки; розвиток інженерної служби; національну систему технічних кваліфікацій; Спеціального закону щодо професійної підготовки. Зобов'язання чоболів здійснювати тренінги, навчання		Покращення вищої освіти у природничих та інженерно-технічних науках. Запровадження Програми розвитку професійних можливостей (роботодавці почали обирати напрями відповідно до потреб)	Розвиток інноваційних людських ресурсів для задоволення ринкового попиту, зростання продуктивності, міжнародної конкурентоспроможності. Реформа освіти в цілях більш збалансованої підготовки технічних і гуманітарних кадрів
<i>Макро-економічна політика</i>	Субсидування експорту. Уведення податкових канікул і пільг для інвестицій в основний капітал. Запровадження прискореної амортизації. Надання урядових гарантій зовнішніх позик. Націоналізація комерційних банків і створення спеціалізованих; стимулювання заощаджень через підвищення відсоткових ставок		Зменшення стимулів для трудомістких галузей. Відміна пільгових ставок кредитування. Приватизація комерційних банків. Деретулювання. Фінансова підтримка МСП	Диверсифікація опорних галузей економіки. Створення мережі венчурних фондів. Розширення кредитування МСП. Надання субсидій для відшкодування частини вартості придбаних основних засобів; лізингових платежів за обладнання; витрат на енергозбереження та модернізацію виробництва; підготовки кадрів і підвищення кваліфікації тощо
Пром. політика	Експорторієнтована легка промисловість	Експорторієнтована важка та хімічна промисловість	Національні високотехнологічні виробництва	Виробництва з високою доданою вартістю на базі вітчизняних технологічних інновацій

Джерело: складено авторами за результатами дослідження.

Залучення іноземних технологій в Україну матиме ефект для національної економіки лише за умов чітко визначеної стратегії економічного розвитку, а також комплексних заходів політики промислової та її суміжних видів, що забезпечить синергетичний ефект і сприятиме вирішенню проблем інвестиційно-інноваційної модернізації економіки. Поряд із цим започаткування інституцій державного адміністрування промисловістю мають відповідати етапу технологічного розвитку країни.

2. Відповідно до парадигми "зграї гусей, що летять"⁹, у кожному регіоні є країна, чий технологічний потенціал впливає на розбудову індустрії інших країн, що розвиваються. Для Республіки Корея роль "провідного гусака" зіграла Японія – в період технологічного навчання та наздоганяння половину імпорту технологій у вигляді капітальних товарів, як показало наше дослідження, забезпечили японські фірми. Обравши стратегію євроінтеграції, Україна потрапляє під вплив тенденцій, характерних для економічної спільноти ЄС, що обумовлює вибір механізмів інвестиційно-інноваційної модернізації економіки.

3. Ключовим детермінантом результативності імплементації технологічних ресурсів ТНК у розбудову індустрії Республіки Корея став розвиток робочої сили та зростання професіоналізму високопосадовців.

В Україні щорічно за бюджетні кошти готують спеціалістів у сфері економіки і права втричі більше, ніж фахівців з природничих наук¹⁰. Така ситуація не сприяє інноваційному розвитку і вимагає перегляду цих пропорцій, відновлення й посилення природничої та інженерної освіти, що відповідає сучасному розвитку науки і технологій. Зміцнити абсорбційну здатність економіки України до засвоєння іноземних технологій можливо через розширення кола фахівців технологоорієнтованих професій, здатних генерувати нові знання, продукувати, адаптувати та використовувати передові технології; а також шляхом становлення генерації вищого керівництва, яке, маючи технологічну компетенцію, володіє також і перспективним баченням.

4. Набір механізмів державного стимулювання залучення іноземних технологій в експортоорієнтовану індустрію Республіки Корея обумовлювався відсутністю діючого нині багатостороннього регулювання в сфері торгівлі (зокрема, додаткових угод щодо так званої "діяльності, що пов'язана з торгівлею"), започаткованого угодами Уругвайського раунду і створення СОТ.

Зворотний інжиніринг та інші форми імітаційних інновацій, які активно використовувалися Республікою Корея, Україна не може використовувати внаслідок Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС). Висування вимог до іноземних інвесторів щодо використання місцевого компонента стало для України неможливим через Угоду про інвестиційні заходи, пов'язані з торгівлею (ТРИМС)¹¹. Унеможливило прискорений розвиток вітчизняного експортоорієнтованого виробництва Угода про субсидії та компенсаційні заходи (СКЗ), яка встановлює порядок субсидування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності¹².

Вирішення цих проблем в Україні, на наш погляд, перебуває у двох площинах. З одного боку, Україна може використовувати для залучення іноземних технологій не заборонені СОТ інструменти промислової політики, висуваючи такі вимоги до ТНК: здійснення частини досліджень і розробок на території України; створення складальних виробництв лише за умов одночасного будівництва інвестором підприємств з виробництва проміжних товарів; найму всередині країни певної частки технічного персоналу у філії ТНК. З іншого боку, фахівці Місачусетського технологічного інституту А.Дікапріо та А.Амсен у дослідженні під егідою Світової організації праці зазначають, що "успіх потенційно нових індустріальних країн можливий за умов, якщо вони

⁹ Розглянуто авторами у роботі [3].

¹⁰ За шифрами спеціальностей: 0401 – природничі науки та 0402 – фізико-математичні науки.

¹¹ Як показав досвід Республіки Корея, виконання цієї вимоги іноземними інвесторами розширило використання проміжних товарів вітчизняного виробництва, сприяло збільшенню доданої вартості виробників, створюючи додатковий національний дохід і зайнятість, а також сприяючи передачі технологій.

¹² До 1995 р., тобто до створення СОТ, у Південній Кореї практикувалося 26 різних видів субсидій на загальну суму близько 2,5 трл вон на рік. Після 1995 р. залишився один вид субсидій – для розвитку МСП на суму лише 15,2 млн вон.

здійснюють активну діяльність зі зміцнення власного технологічного потенціалу шляхом використання всіх доступних інструментів, у тому числі, шукаючи лазівки та оминаючи бар'єри, які СОТ поставило на шляху індустріалізації" [24, с. 2]¹³. Україна під час переговорів з СОТ щодо отримання деяких привілеїв у запровадженні інструментів промислової політики має в тому числі скористатися статусом країни, що зазнала військової агресії та анексії частини території. Підґрунтям для цього є ст. 4 ТРІМС, котра передбачає **винятки для країн, що розвиваються**, – цим дозволяється зберігати ТРІМС, порушуючи окремі статті ГАТТ через потреби економічного розвитку [25].

8. Республіка Корея в результаті нагромадження певного національного технологічного та промислового потенціалу скоригувала пріоритетність каналів залучення іноземних технологій, розширивши можливості для ПІІ переважно у нові проекти. Україна може скерувати нові інвестиційні проекти в рамках ПІІ таким чином:

а) запровадити "Перелік товарів для заохочення іноземних інвестицій"¹⁴. Він має містити конкретні номенклатурні позиції товарів за кодами Класифікатора НПП, що: 1) втілюють передові технології у напрямках, визначених пріоритетними для України; 2) є необхідними для забезпечення безперебійної роботи вітчизняної промисловості, посилення конкурентоспроможності, оборони та безпеки держави;

б) з урахуванням факторів територіального розміщення виробництв експерти мають визначити території, найбільш придатні для виробництва товарів з переліку;

в) законодавчо закріпити за визначеними територіями статус "території іноземних інвестицій" із встановленням для інвесторів бенефіцій, серед яких, наприклад: 100% звільнення від податку на прибуток у перші три роки, у наступні три роки – на 50%; звільнення від мита та податкових платежів імпорту капітальних товарів за аналогічним принципом. Дозвіл на реалізацію нових проектів має давати керівництво регіону.

9. В основу промислової політики Республіки Корея, що спиралася на залучення іноземних технологій на початковому етапі індустріалізації, було покладено консенсус уряду та еліт, які розуміли, що загроза вторгнення, що існувала на той час, зростатиме, якщо швидко не здійснити інвестиційно-інноваційну модернізацію економіки країни та не досягнути соціальної стабільності. Це примусило їх надзвичайно щільно ув'язати національну безпеку з економічною стабільністю, в основі якої – розбудова національної індустрії. Отже, вірно обрані інструменти залучення технологічних ресурсів ТНК у форсовану модернізацію промисловості України є запорукою не лише економічного розвитку, але й національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Abramoviz M. Catching-up, forging ahead, and falling behind // Journal of economic history. – 1986. – № 46 (2). – P. 385–406.
2. Kim L. Imitation to Innovation The Dynamics of Korea's Technological Learning Cambridge. – Harvard Business School Press, 1997. – 301 p.
3. Саліхова О.Б. Стратегії азійських країн з розбудови національної промисловості через залучення технологій ТНК / О. Саліхова, Г. Бак // Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право. – 2014. – № 3. – С. 30–40.
4. Гець В.М. Інноваційні перспективи України / В.М. Гець, В.П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
5. Гець В.М. Институциональная обусловленность инновационных процессов в промышленном развитии Украины / В.М. Гець // Экономика Украины. – 2014. – № 12. – С. 4–19.
6. Інновації в Україні: Європейський досвід та рекомендації для України : в 3-х т. – К. : Фенікс, 2011. – Т. 3 : Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів. Остаточний варіант (проект від 19.10.2011). – 509 с.
7. OECD: Korea. – Paris : OECD Publishing, 2009. – 268 p.

¹³ До Уругвайського раунду та створення СОТ Республіці Корея (як і іншим економікам регіону) дозволялося використовувати ті механізми впливу, які вони вважали за потрібне для прискореного розвитку індустрії, зокрема, експортні субсидії, висування вимог до виробників використовувати у виробництві місцеві економічні ресурси країни, ув'язувати експорт з імпортом. Систематичні порушення міжнародних законів про патентні та інші права інтелектуальної власності та обмеження на потоки капіталів (у тому числі на ПІІ), пряме кредитування також були задіяні. Отже, Республіка Корея, яка успішно інтегрувалася у світову економіку, до створення СОТ мала дотримуватися менш суворих міжнародних норм [3].

¹⁴ Каталог нової та високотехнологічної продукції для заохочення іноземних інвестицій (Catalogue for Encouraging Foreign Investment in Products with High and New Technologies) був запроваджений у КНР у 2003 р. [15, с. 109]. Проте у 2007 р. він став частиною нового документу Керівного каталогу для прямих іноземних інвестицій (Foreign Investment Industrial Guidance Catalogue).

8. Kim Chuk Kyu. Korea's Development Policy Experience and Implications for Developing Countries Seoul. – KIEP, 2008. – 486 p.
9. Ahn Choong Yong. The Outward-Looking Trade Policy and the Industrial Development of South Korea [Електронний ресурс]. – Доступний з : siteresources.worldbank.org
10. Ahn Choong Yong. New Direction of Korea's Foreign Direct Investment Policy in the Multi-Track FTA Era: Inducement and Aftercare Services [Електронний ресурс]. – Доступний з : www.oecd.org/
11. Nicolas F., Thomsen S., Bang M. Lessons from Investment Policy Reform in Korea. OECD Working Papers on International Investment. – Paris : OECD Publishing, 2013. – 44 p.
12. Kim Kwan S. The Korean Miracle (1962–1980) Revisited: Myths And Realities In Strategy And Development [Електронний ресурс]. – Доступний з : <https://www3.nd.edu/~kellogg/publications/workingpapers/WPS/166.pdf>
13. Sohn Jin W. Technology Transfer and International Production: The Development of the Electronics Industry in Korea. – By Cheltenham : Edward Elgar, 2002. – 317 p.
14. Dunning, J. Multinational Enterprise and the Global Econom. – MA : Addison-Wesley, 1993. – 305 p.
15. Саліхова О.Б. Високотехнологічні виробництва: від методології оцінки до піднесення в Україні : монографія / О.Б. Саліхова ; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2012. – 624 с.
16. Саліхова О.Б. Вплив технологічних ресурсів ТНК на інноваційно-інвестиційні процеси промисловості України / О. Саліхова, Г. Бак // Економіст. – 2014. – № 10. – С. 35–38.
17. TBP Manual. – Paris : OECD, 1990. – 82 p.
18. The Bloomberg Innovation Index [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.bloomberg.com/graphics/2015-innovative-countries/>
19. Collins S. South Korea's Experience with External Debt [Електронний ресурс] // NBER Working Paper (Cambridge). – 1988. – No. 2598. – Доступний з : www.nber.org/papers/w2598.pdf
20. Chang S. Vocational Education Policies for Economic Development in Korea. – Seoul : Institute for Development of Personality & Culture, 2011. – 40 p.
21. Хруцкий В.Е. Южнокорейский парадокс / В.Е. Хруцкий. – М. : Финансы и статистика, 1993. – 238 с.
22. Fostering a Creative Economy to Drive Korean Growth. – Paris : OECD Publishing, 2014. – 38 p.
23. Investment Climate Statement 2013 [Електронний ресурс] / Bureau of Economic and Business Affairs. – Доступний з : <http://seoul.usembassy.gov>
24. Di Caprio A., Amsden A. Does the new international trade regime leave room for industrialization policies in the middle-income countries? [Електронний ресурс]. – Geneva : International Labour Organization. – Доступний з : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=908169
25. Угода про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи [Електронний ресурс]. – Доступний з : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_009

Надійшла до редакції 11.02.2015 р.

Саліхова Е.Б., д-р екон. наук, ведучий научный сотрудник

Бак Г.А., аспирант

Институт экономики и прогнозирования НАН Украины

РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ: ОПЫТ РЕСПУБЛИКИ КОРЕЯ, УРОКИ ДЛЯ УКРАИНЫ

Сформирован авторский инструментарий оценки инвестиционно-инновационной модернизации экономики и роли иностранных технологий в этом процессе. Выделены этапы технологического развития Республики Корея и проанализированы государственные механизмы создания основы эффективной имплементации иностранных технологий. Эмпирически установлена связь трансфера иностранных технологий в Республике Корея с показателями инвестиционно-инновационного развития страны. Обоснован тезис, что меры государственной политики по привлечению иностранных технологий в национальную экономику должны отвечать уровню развития национальных рамочных условий для инноваций и сопровождаться созданием соответствующего макроэкономического окружения с помощью инструментов смежных политик ради получения максимального эффекта. Даются рекомендации, как повысить эффективность привлечения иностранных технологий в развитие индустрии Украины с учетом опыта Республики Корея. Акцентируется внимание на необходимости учета отечественных ресурсов, этапа развития национальной экономики и глобализационных процессов.

Ключевые слова: трансфер технологий, технологические ресурсы ТНК, прямые иностранные инвестиции, капитальные товары, лицензии, индустрия, инвестиции, инновации, государственная политика.

O.Salikhova, Doctor of Economics,

H.Bak, Post Graduate Student

Institute for Economics and Forecasting, NAS of Ukraine

THE ROLE OF FOREIGN TECHNOLOGIES IN INVESTMENT AND INNOVATION BASED ECONOMIC MODERNIZATION: EXPERIENCE OF THE REPUBLIC OF KOREA, LESSONS FOR UKRAINE

The authors have formed a set of tools to evaluate the investment and innovation based economic modernization and the role of foreign technology in the process. Stages are defined in the technological development of the Republic of Korea and analysis was made of the state mechanisms, which provided a framework for the effective implementation of foreign technologies. The authors empirically established the relationship between the transfer of foreign technologies in the Republic of Korea and the indicators of national investment and innovation based development.

Justified the thesis that, for the government policies attracting foreign technologies in the national economy to obtain maximum effect, they should correspond to the development of the national framework conditions for innovation and should be followed by the creation of appropriate macroeconomic environment through adjacent policy instruments. Provided various recommendations for improving the efficiency of foreign technologies in Ukraine's industry on the experience of the Republic of Korea. Emphasized the need to take into account local resources, stage of development of the national economy, and globalization.

Key words: technology transfer, TNCs' technological resources, FDI, capital goods, licenses, industry, investment, innovation, public policy.